Utbildningsutskottets betänkande 1987/88:3

om vissa skolfrågor

UbU
1987/88:3

Motionerna

1986/87:Ub206 av Barbro Sandberg (fp) och Charlotte Branting (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en översyn av möjligheterna till mer praktiska moment för vissa elever i grundskolan.

1986/87:Ub210 av Margareta Persson m.fl. (s) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1986/87:K405 yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att ge barnen undervisning i filmkunskap och ger dem möjliget att göra program för lokala sändningar i stadsdelen.

1986/87:Ub228 av Sven-Gösta Signell (s) och Anders Nilsson (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anges om skolavslutningar på lördagar.

1986/87:Ub235 av Pär Granstedt m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att säkerställa att ingen elev med etiskt grundade betänkligheter behöver delta i undervisningsmoment som kan innebära plåga för djur eller som förutsätter att djur avlivas för ändamålet.

1986/87:Ub239 av Anita Johansson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förstärkta åtgärder på det brottsförebyggande området.

1986/87:Ub241 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om arbetsmiljö och skyddsarbete i skolan.

1986/87:Ub243 av Ann-Cathrine Haglund (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en "timme till förfogande" bör införas i grundskolan enligt vad som i motionen anförts.

1986/87:Ub244 av Bengt Silfverstrand (s) och Birthe Sörestedt (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn och utvärdering av förstärkningsresursens användning i grundskolan.

1986/87:Ub249 av Grethe Lundblad m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av förberedelse för föräldraskap inom ungdomsskolans olika utbildningslinjer och av en fördjupad föräldraverksamhet i skolorna (delvis).

1 *Riksdagen 1987/88. 14 saml. Nr 3*

1986/87:Ub256 av Per Olof Håkansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ändring av skolförordningen.

1986/87:Ub277 av Barbro Sandberg (fp) och Charlotte Branting (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om kompensation till annan kommun för lärare som anställs vid läsårs början.

1986/87:Ub281 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2 e. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den anpassade studiegången i grundskolan avskaffas.

1986/87:Ub295 av Elis Andersson (c) och Gunhild Bolander (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att snarast börja utbilda lärarna i teckenspråk,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att teckenspråk införs som obligatoriskt schemalagt skolämne,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att även de som slutat skolan får möjlighet att lära sig teckenspråk.

1986/87:Ub308 av Barbro Sandberg (fp) och Charlotte Branting (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående möjligheter för maskinskrivningslärare att få behörighet i ytterligare ämne.

1986/87:Ub324 av Gunhild Bolander m.fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen beslutar att undervisningen i dövskolan skall bedrivas på hemspråket av lärare med teckenspråk som modersmål,

4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att samhällsinformation och nyhetsmaterial framställs på videogram och görs tillgänglig på biblioteken.

1986/87:Ub339 av Göthe Knutson (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring av benämningen grundskola till folkskola och att yrkestiteln folkskollärare återinförs.

1986/87:Ub343 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande återinförande av huvudlärar- och institutionsföreståndarskap.

1986/87:Ub349 av Margareta Persson (s) och Eva Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av tillämpningsföreskrifter och skyddsombud för elever enligt arbetsmiljölagen.

1986/87:Ub354 av Daniel Tarschys m.fl. (fp) vari med hänvisning till vad som anförs i motion 1986/87:So491 yrkas att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas i syfte att begränsa arbetsmiljörisker för landets skolelever.

1986/87:Ub812 av Carl Bildt m.fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

11. att riksdagen beslutar att möjlighet skall finnas att påbörja lärlingsut-

bildning efter årskurs 8 i enlighet med vad som i motionen anförts,

12. att riksdagen beslutar om ändrade regler för anpassad studiegång i enlighet med vad som i motionen anförts,

13. att riksdagen beslutar att återinföra rätten att bevilja skolgångsbefrielse i enlighet med vad som i motionen anförts.

1986/87:Ub813 av Kerstin Gellerman (fp) och Ingela Mårtensson (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om elevers rätt att slippa närvara vid eller utföra djurdissektioner.

1986/87:Ub815 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1986/87:A813 – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen får i uppdrag att utarbeta ett särskilt program för rekrytering av kvinnliga skolledare,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jämställdhetsansvariga vid varje länsskolnämnd.

1986/87:Ub822 av Ingela Mårtensson (fp) och Margareta Fogelberg (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att bildspråket ges en starkare ställning i utbildningen av förskolans, grundskolans och gymnasieskolans lärare,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skolöverstyrelsens behov av sakkunskap i bildämnet,

3. att riksdagen hos regeringen begär att en expertgrupp med forskningsanknytning tillsätts för att driva bildpedagogiskt utvecklingsarbete i enlighet med motionen.

1986/87:Ub827 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om regler för skyddsarbetet i skolan.

Utskottet

I det följande behandlas ett antal motioner vilka väckts under den allmänna motionstiden vid riksmötet 1986/87. Utskottet tar upp dem under rubrikerna Arbetsmiljölagens tillämpning i skolan, Estetiska och praktiska inslag i undervisningen, Anpassad studiegång, m.m., Skolledning, Utbildning i teckenspråk, m.m., Djurförsök m.m. i skolan och Övriga frågor.

Arbetsmiljölagens tillämpning i skolan

I motionerna 1986/87:Ub349 (s), 1986/87:Ub354 (fp) och 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 10 begärs tillämpningsföreskrifter till arbetsmiljölagen (SFS 1977:1160). I samtliga motioner betonas att arbetsmiljölagen gäller alla elever fr.o.m. årskurs 7 i grundskolan. Lagen ger dock inte eleverna rätt att delta i skolans skyddsarbete som t.ex. ledamot i skyddskommitté eller som skyddsombud. Som ett led i arbetet med att begränsa olycksfallen och minska

våldet i skolorna bör enligt motionärerna regler eller föreskrifter utfärdas så att eleverna kan medverka i skolans skyddsarbete.

Även i motion 1986/87:Ub241 (vpk) behandlas arbetsmiljöproblemen i skolan. För att eleverna skall få reella möjligheter att påverka sin arbetsmiljö och delta i skyddsarbetet bör enligt motionärerna eleverna fr.o.m. årskurs 7 i grundskolan omfattas av *hela* arbetsmiljölagen. Detta förutsätter att eleverna skall få partsställning och rätt att utse skyddsombud. Eleverna bör vidare ha rätt till ledighet för skyddsarbete, få stödundervisning för att ta igen förlorad undervisning i samband med skyddsuppdrag och ges adekvat utbildning i arbetsmiljöfrågor. Även eleverna på låg- och mellanstadierna måste enligt motionärerna engageras i skyddsarbetet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna (yrkande 4).

Utskottet vill först konstatera att arbetsmiljölagens bestämmelser om arbetsmiljöns beskaffenhet, allmänna samverkansfrågor, tillsyns- och ansvarsfrågor gäller för hela skolområdet. Eleverna fr.o.m. årskurs 7 i grundskolan likställs därvid med arbetstagare (1 kap. 2 §). Däremot undantas eleverna från bestämmelserna i kapitel 6, där skyddsverksamheten regleras (funktioner för skyddsombud och skyddskommitté m.m.).

Utskottet vill i detta sammanhang peka på demokratiberedningens arbete, som bl.a. utmynnat i ett delbetänkande med förslag som syftar till att öka elevernas och föräldrarnas medverkan, delaktighet och ansvar i skolan (Skola för delaktighet, SOU 1985:30). Beträffande regleringen av samrådet i skolan lämnas ett författningsförslag om rektors information och samråd i vilket bl.a. skolmiljöfrågan behandlas. Enligt vad utskottet erfarit bereds för närvarande demokratiberedningens förslag om samverkan i skolan inom regeringskansliet.

Utskottet har inhämtat att arbetsgivar- och arbetstagarparterna på skolområdet inte har för avsikt att centralt sluta ett avtal, som skulle göra det möjligt för eleverna att i organiserade former delta i skolans skyddsarbete men att Svenska kommunförbundet i ett cirkulär till kommunerna (personalpolitiska avdelningen nr 30-87:1987-06-22) har påpekat att det inte finns några formella hinder för eleverna att närvara och yttra sig i skolans skyddskommitté, om denna är enig att tillåta detta. Nuvarande bestämmelser innebär dock att eleverna inte har någon förslags- eller beslutsrätt i vad gäller skyddsarbetet.

Regeringen har vid regeringssammanträde den 17 september 1987 beslutat tillkalla en arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet för att se över tillämpningen av arbetsmiljölagen. Enligt vad utskottet inhämtat kommer arbetsgruppen att ta upp frågan om elevernas medverkan i skolans skyddsarbete.

Utskottet vill erinra om att skolans arbetsmiljö har avhandlats i riksdagen under innevarande riksmöte. I ett svar på fråga 1987/88:15 om elevernas arbetsmiljö underströk statsrådet Göransson att det ligger ett stort värde i att eleverna aktivt kan delta i arbetsmiljöarbetet i skolan. Eftersom parterna på skolområdet inte kommit fram till något resultat i denna fråga uttalade statsrådet att han kommer att "aktualisera frågan om mera tvingande regler" för elevernas medverkan i skyddsarbetet.

I likhet med motionärerna anser utskottet att elevernas medverkan i

skyddsarbetet är av stor vikt. Utskottet utgår från att den här berörda frågan får en snar lösning.

Med hänvisning till vad som anförts i ärendet föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub241 yrkande 4, 1986/87:Ub349, 1986/87:Ub354 och 1986/87:Ub827 yrkande 10.

Estetiska och praktiska inslag i undervisningen

I motion 1986/87:Ub822 (fp) behandlas *ämnet bild* i skolan. Motionärerna vill uppmärksamma bildens allt större roll som kommunikationsmedel i dagens mediesamhälle och att denna utveckling inte har återspeglats i skolans undervisning. Liksom ämnet svenska bör bildämnet enligt motionärerna erkännas som ett övergripande kommunikationsämne i skolan. Mot denna bakgrund föreslås att bildspråket skall ges en starkare ställning i hela lärarutbildningen (yrkande 1). Vidare begär motionärerna att riksdagen gör ett uttalande beträffande skolöverstyrelsens (SÖ) behov av sakkunskap i bildämnet (yrkande 2). Slutligen önskas att en expertgrupp med forskningsanknytning tillsätts för att driva bildpedagogiskt utvecklingsarbete (yrkande 3).

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Vid tidigare behandling av liknande motionsyrkanden har utskottet framhållit vikten av att eleverna i skolan tränas i att kritiskt granska all den information som – inte minst via bilden – når oss i våra massmedier (UbU 1985/86:12, s. 10). Denna grundsyn bör gälla även i fortsättningen. Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om utvecklingsarbetet Kultur i skolan, som genomförs i skolorna i samverkan med olika kulturinstitutioner i samhället (jfr prop. 1984/85:100 bil. 10, UbU 1984/85:16, rskr. 1984/85:234). Enligt vad utskottet erfarit har olika inslag inom bildspråkets område – speciellt filmen – fått stor omfattning i de många kulturprojekt i skolan som bedrivs i landets kommuner (jfr prop. 1986/87:100 bil. 10 s. 27).

Beträffande bildspråkets ställning i utbildningen av förskollärare och fritidspedagoger har utskottet erfarit att universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) hos regeringen kommer att föreslå en förändrad utbildning för denna barnomsorgspersonal. Utskottet utgår från att bildämnet och andra skapande ämnen får samma centrala roll i den nya utbildningen som de har i nu gällande utbildningsplaner för förskollärare och fritidspedagoger.

När det gäller bildämnets ställning i lärarutbildningen hänvisar utskottet till riksdagens beslut om ny grundskollärarutbildning (prop. 1984/85:122, UbU 1984/85:31, rskr. 1984/85:366) samt till UHÄ:s och SÖ:s skrivelse till regeringen den 15 september 1987 om utbildning av lärare för gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Pågående beredningsarbeten avseende de olika lärarlinjerna bör avvaktas.

På anförda grunder avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub822 yrkande 1.

Genom riksdagens beslut om den statliga skoladministrationen våren 1981 omorganiserades SÖ (prop. 1980/81:107, UbU 1980/81:38, rskr. 1980/81:395). Därmed avvecklades ämneskonsulentorganisationen inom SÖ. Det ämnesspecifika ansvaret inordnades i verkets fasta tjänster. Enligt utskottets uppfattning finns det ännu ingen anledning att ompröva nuvarande tjänsteor-

ganisation inom SÖ, varför yrkande 2 i motion 1986/87:Ub822 avstyrks.

SÖ:s funktioner och uppgifter framgår av förordningen med instruktion för den statliga skoladministrationen (SFS 1981:1371), där det bl.a. fastslås att SÖ skall svara för att fortlöpande forskningsarbete bedrivs samt följa och stimulera det lokala utvecklingsarbetet. Inför verksamhetsåret 1987/88 har SÖ efter samråd med länsskolnämnderna beslutat om en systematisering av granskningsverksamheten. I samband med verksamhetsplaneringen fastställs årligen vilka områden som skall granskas. Enligt vad utskottet erfarit skall bildämnet och vissa andra estetisk-praktiska ämnen granskas innevarande läsår (1987/88). Utskottet anser mot denna bakgrund att det inte finns skäl att – i enlighet med motionens yrkande 3 – tillsätta en särskild expertgrupp för det bildpedagogiska utvecklingsarbetet. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub822 yrkande 3.

I motion 1986/87:Ub210 (s) uppmärksammas skolans *undervisning i filmkunskap*. Motionärerna pekar på utvecklingen av kabel-TV och möjligheterna för barn- och ungdomar att genom lokala sändningar och progam skildra sin egen miljö. Skolan bör enligt motionärerna engagera sig i denna verksamhet och ge eleverna undervisning i filmkunskap.

En genomgång av läroplan för grundskolan (Lgr 80) visar att film och filmproduktion ingår i olika huvudmoment i ämnena bild och svenska på samtliga stadier i grundskolan. Några läroplansmässiga hinder föreligger sålunda inte för att genomföra projekt i enlighet med motionärernas idéer. Enligt vad utskottet erfarit genomförs det också flera filmprojekt inom ramen för det ovan nämnda utvecklingsarbetet Kultur i skolan bl.a. med stöd av och i samarbete med Svenska Filminstitutet (jfr prop. 1986/87:100 bil. 10 s. 432, KrU 1986/87:17, rskr. 1986/87:209).

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub210.

I motion 1986/87:Ub206 (fp) begär motionärerna en *översyn av möjligheterna till mer praktiska moment för vissa elever i grundskolan*. Enligt motionärerna skulle elever som har svårigheter med teoretiska studier bättre kunna tillägna sig de grundläggande färdigheterna läsa, skriva och räkna om undervisningen hade flera inslag av praktiska moment än vad som nu är fallet. Därför föreslås att det fr.o.m. årskurs 8 skall vara möjligt för elever, som väljer ett praktiskt inriktat tillvalsämne, att utöka antalet veckotimmar i detta ämne på bekostnad av andra ämnen – dock inte svenska och matematik.

Tillvalskurserna på högstadiet har diskuterats mycket under senare år och med olika utgångspunkter. I 1985 års budgetproposition (prop. 1984/85:100 bil. 10 s. 156 f) togs bl.a. kvalitetskravet upp i vad gäller de lokalt beslutade tillvalskurserna. SÖ har därefter fått regeringens uppdrag att utarbeta modeller för lokala tillvalskurser. Med anledning därav har försöksverksamhet med s.k. dubbelt tillval påbörjats. Eleverna får i ett sådant försök möjlighet att efter intresse välja *två* tillvalskurser.

För närvarande bedrivs försöksverksamhet med dubbelt tillval i ett tiotal rektorsområden i landet. I vissa skolor omfattar försöket alla tre årskurserna på högstadiet. Försöksverksamheten skall vara avslutad med utgången av

läsåret 1990/91 och en redovisning av SÖ kan väntas vid årsskiftet 1991/92. Enligt vad utskottet erfarit ingår bl.a. praktiskt inriktade tillvalskurser i nämnda försöksverksamhet med dubbelt tillval på grundskolans högstadium. Mot denna bakgrund finner utskottet att motionärernas yrkande i stort är tillgodosett, varför motion 1986/87:Ub206 avstyrks.

Anpassad studiegång, m.m.

I två motioner behandlas *anpassad studiegång* i grundskolan. I motion 1986/87:Ub281 (vpk) anförs att den anpassade studiegången måste avskaffas. Att vissa elever går ut årskurs 9 med ofullständigt slutbetyg kan enligt motionärerna inte accepteras. I stället bör tillräckliga resurser sättas in på ett tidigt stadium för att säkerställa att alla elever kan tillgodogöra sig undervisningen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna (yrkande 2 e).

I motion 1986/87:Ub812 (m) yrkande 12 begärs beslut om ändrade regler för anpassad studiegång i grundskolan. Enligt motionärerna är anpassad studiegång för vissa elever ett bättre alternativ än att tvingas vara kvar i skolan. Möjligheterna att medge anpassad studiegång bör därför utökas.

Utskottet vill erinra om riksdagens behandling av betänkandet (SOU 1983:63) Utslagning i skolan vid riksmötet 1984/85 (jfr prop. 1984/85:100 bil. 10, UbU 1984/85:16, rskr. 1984/85:234), varvid utskottet tillstyrkte ett bibehållande av anpassad studiegång. Anpassad studiegång måste dock användas med största restriktivitet. Riksdagens beslut innebar även att skolstyrelsen skulle fatta beslut om anpassad studiegång i varje enskilt fall. I SÖ:s föreskrifter och allmänna råd för anpassad studiegång i grundskolan (SÖ-FS 1986:1) betonas bl.a. att planeringen av den anpassade studiegången bör ske noggrant och i samråd med elev och föräldrar. Konkreta exempel på hur anpassad studiegång kan utformas ges.

Enligt utskottets uppfattning bör det även i fortsättningen vara möjligt att ge anpassad studiegång till elev i grundskolan. Anpassad studiegång bör ses som en elevvårdande insats och syfta till en återanpassning av eleven till den normala skolmiljön. Utskottet utgår från att SÖ:s allmänna råd om planering och utformning av anpassad studiegång följs. Med hänvisning härtill bör yrkande 2 e i motion 1986/87:Ub281 och yrkande 12 i motion 1986/87:Ub812 avslås av riksdagen.

I motion 1986/87:Ub812 (m) yrkande 11 föreslås att det skall finnas *möjlighet att påbörja lärlingsutbildning efter årskurs 8 i grundskolan*. Syftet därmed är att elever som är skoltrötta skall erbjudas ett meningsfullt alternativ utanför skolan tillsammans med vuxna människor i arbetslivet. I samma motion yrkas att riksdagen beslutar att *återinföra rätten att bevilja skolgångsbefrielse* (yrkande 13).

Utskottet erinrar om att lärlingsutbildning endast finns i gymnasieskolan och är en av gymnasieskolans många studievägar. Lärlingsutbildningen är yrkesinriktad. Det innebär bl.a. att en elev i gymnasieskolan samtidigt är lärling hos ett företag och får genom företagets försorg utbildning – vanligtvis under två år – för ett visst yrke. Gymnasial lärlingsutbildning meddelas i form av grundutbildning som bygger på grundskolan. Enligt utskottets uppfatt-

ning bör lärlingsutbildning även i fortsättningen bygga på grundskolan och vara yrkesinriktad. Med detta avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub812 yrkande 11.

Genom riksdagens beslut vid riksmötet 1984/85 (prop. 1984/85:100, UbU 1984/85:16, rskr. 1984/85:234) upphörde rätten att bevilja skolgångsbefrielse. Utskottet finner ingen anledning att ändra sin tidigare uppfattning, varför yrkande 13 i motion 1986/87:Ub812 avstyrks.

Skolledning

Enligt motion 1986/87:Ub343 (m) bör riksdagen uttala sig för ett *återinförande av huvudlärar- och institutionsföreståndarskap* i grundskolan. Motionärerna hänvisar till 1987 års budgetproposition (prop. 1986/87:100 bil. 10 s. 97 f.) där föredragande statsrådet understryker vikten av att det finns väl fungerande ämnesinstitutioner i skolan. Motionärerna instämmer i detta uttalande och anser att en återgång till den tidigare tillämpade organisationen med huvudlärare och institutionsföreståndare för olika ämnen och ämnesgrupper bättre motsvarar kravet på väl fungerande ämnesinstitutioner än nuvarande ordning.

Organisationen för huvudlärare och institutionsföreståndare upphörde för grundskolans del den 1 juli 1982. I stället infördes ett system med specialfunktioner (prop. 1980/81:100 bil. 12, UbU 1980/81:22 och 30, rskr. 1980/81:283). Uppgifter som tidigare ankom på bl.a. institutionsföreståndare kan numera ingå i en lärares tjänst som en s.k. specialfunktion. Som kompensation för det merarbete en sådan uppgift medför för läraren får skolstyrelsen nedsätta lärarens undervisningsskyldighet. Minst 15 % av statsbidraget till en kommuns skolledning skall användas till kostnader för sådana specialfunktioner (Förordning om statsbidrag till driftskostnader för grundskolan, m.m. SFS 1978:345, senaste ändring 1986:582, 5–7 §§).

Utskottet är av den uppfattningen att systemet med specialfunktioner innebär fördelar i förhållande till den tidigare organisationen med huvudlärare och institutionsföreståndare. Möjligheterna för skolstyrelserna att utnyttja tillgängliga resurser på ett flexibelt sätt har ökat genom att ledningsuppgifterna inte längre är knutna till fasta tjänster. Skolledningsorganisationen kan därmed anpassas till lokala förutsättningar och behov. Utskottet utgår från att skolstyrelserna disponerar tillgängliga skolledningsresurser på ett sådant sätt att det ges goda förutsättningar för skolans personal att sköta och underhålla dyrbar utrustning i skolans ämnesinstitutioner. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub343.

I motion 1986/87:Ub815 (fp) berörs den sneda könsfördelningen bland olika personalgrupper i skolan. Enligt motionärerna är andelen *kvinnliga skolledare* fortfarande låg och de flesta rektorer är män. I yrkande 1 begärs att SÖ får i uppdrag att utarbeta ett särskilt program för rekrytering av kvinnliga skolledare och i yrkande 2 föreslås att det skall finnas en jämställdhetsansvarig vid varje länsskolnämnd.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

I samband med riksdagens beslut om ett samlat program för skolledarutbildning tillmätte utskottet den s.k. rekryteringsutbildningen stor betydelse i

strävandena att öka andelen kvinnliga skolledare (prop. 1985/86:173, UbU 1986/87:1, rskr. 1986/87:24). Med hänvisning till bl.a. förordningen om jämställdhet mellan kvinnor och män i statlig anställning, m.m. (SFS 1980:540) underströk utskottet vidare att det åligger skolmyndigheterna på samtliga nivåer att aktivt verka för att åstadkomma en jämnare könsmässig rekrytering till skolledartjänster.

I årets budgetproposition (prop. 1986/87:100 bil. 10 s. 10) har utbildningsministern tagit upp könsrollsfrågorna i ett av de inledande kapitlen med rubriken Utbildning och jämställdhet. Beträffande kvinnliga skolledare anförs följande:

Könsfördelningen bland den personal som eleverna dagligen möter i skolan utgör naturligtvis också mönster som påverkar eleverna. När det gäller t.ex. skolledarna tyder gjorda undersökningar på en något ökande andel kvinnor under senare år. Jag förutsätter att den nya skolledarutbildning som nu beslutats om riksdagen, särskilt då rekryteringsutbildningen, tillsammans med andra åtgärder skall bidra till fler kvinnliga skolledare.

Utskottet vill i sammanhanget tillägga att det är viktigt att eleverna i ungdomsskolan får möta kvinnor och män i olika yrkesroller. För barns och ungdomars uppfattning om könsrollerna i samhället är det självfallet inte tillfredsställande att läraryrket på skolans lägre stadier har en klar överrepresentation av kvinnor, medan män dominerar inom t.ex. tekniska och naturvetenskapliga ämnesgrupper på högstadiet och bland skolledare i olika skolformer. Utskottet utgår från att kommuner och landsting vilka har ansvaret för skolledarutbildningens två första steg – rekryteringsutbildning och introduktionsutbildning – planerar och genomför sin del av utbildningen med målsättningen att göra den attraktiv även för kvinnliga lärare.

SÖ, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet har i gemensamt utarbetade idéskrifter i anslutning till den nya skolledarutbildningen framhållit att ett av målen med den nya skolledarrekryteringen är att åstadkomma en könsmässigt jämnare rekrytering av skolledare.

Eftersom jämställdhetsarbetet innebär påverkan av attityder, är det ett arbete som måste få ta tid. Det kan också dröja innan några konkreta resultat kan avläsas. Regeringen har gett SÖ i uppdrag att följa utvecklingen beträffande kvinnliga skolledare och att om det finns anledning inkomma till regeringen med förslag. Med hänvisning härtill och till vad utskottet i övrigt anfört avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub815 yrkande 1.

Utskottet kan ej biträda förslaget att en särskild person vid varje länsskolnämnd skall ha som sin speciella uppgift att ansvara för jämställdhetsfrågorna i nämndens utåtriktade arbete gentemot skolorna. En sådan ordning kan enligt utskottets uppfattning få en effekt motsatt den som motionärerna önskar. Utskottet menar att all personal vid nämnden i sin verksamhet utåt skall känna ansvar för de nu aktuella frågorna och inte behöva hänvisa till någon speciell person och dennes ansvarsområde. Utskottet anser det sålunda inte motiverat att riksdagen särskilt uttalar sig om hur ifrågavarande verksamhet läggs upp. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet yrkande 2 i samma motion.

I motion 1986/87:Ub295 (c) påpekas att de som är döva eller gravt hörselskadade har stora svårigheter att erhålla informationer av olika slag, vilket ger upphov till en känsla av otrygghet och osäkerhet. Dessa svårigheter beror bl.a. på att det ute i samhället endast är ett fåtal personer som kan teckenspråk. Motionärerna anser att alla borde få möjlighet att lära sig teckenspråk. I motionen hemställs att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna att man snarast bör börja *utbilda lärarna i teckenspråk* (yrkande 1), att *teckenspråk bör införas som obligatoriskt skolämne* (yrkande 2) och slutligen att även *vuxna bör få möjlighet att lära sig teckenspråk* (yrkande 3).

Om alla lärare skall behärska teckenspråk krävs det dels att teckenspråksundervisning inryms i lärarutbildningen, dels kontinuerlig träning. Utskottet finner det inte realistiskt att ställa sådana krav på alla lärare.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat frågan om teckenspråk som obligatoriskt ämne i grundskolan. Vid föregående riksmöte framhöll utskottet att ett införande av teckenspråk skulle innebära ett alltför stort ingrepp i läroplanen och få konsekvenser för andra ämnen. Utskottet framhöll också att det är en fråga om tillgång på kvalificerade teckenspråkslärare. Utskottet pekade slutligen på möjligheten till undervisning i teckenspråk inom ramen för tillvalet på högstadiet (UbU 1986/87:2).

När det gäller undervisning i teckenspråk för vuxna är studieförbundens kursutbud det mest tillgängliga. Som utskottet tidigare redovisat (bl.a. UbU 1985/86:1) erhåller studiecirklar som har till syfte att utveckla handikappades färdigheter förhöjt statsbidrag. Enligt SÖ:s föreskrifter (SÖ-FS 1981/82:138) kan även studiecirklar, t.ex. i teckenspråk, för icke-handikappade erhålla sådana bidrag. Kurser i teckenspråk ges också, enligt vad utskottet erfarit, vid universitetet i Stockholm och vid Västanviks folkhögskola i Leksand som har Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) som huvudman.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub295 i sin helhet.

I motion 1986/87:Ub324 (c) hävdas att dövas kultur skiljer sig från hörandes på de områden där det krävs en visuell uttrycksform baserad på teckenspråk. Döva har egna vanor och uttryckssätt som bildar ett livsmönster vilket betingas av teckenspråket. Motionärerna hemställer om att riksdagen beslutar dels att *undervisningen vid specialskolorna skall bedrivas på teckenspråk av döva lärare* (yrkande 2), dels att som sin mening ge regeringen till känna att *samhällsinformation och nyhetsmaterial framställs på videogram* och görs tillgänglig på biblioteken (yrkande 4).

Utskottet har tidigare (jfr UbU 1986/87:13) konstaterat att döva lärare är verksamma vid landets specialskolor för döva och gravt hörselskadade elever, men att riksdagen inte skall uttala sig om huruvida och i vilken omfattning dessa elever skall undervisas av döva, resp. hörande lärare. För att vara behörig till lärartjänst vid specialskolorna krävs att läraren har genomgått föreskriven lärarutbildning, vare sig läraren är döv eller ej. Enligt vad utskottet har erfarit har universitetet i Stockholm föreslagit utbildningsdepartementet att en särskild lärarutbildning för döva inrättas. SÖ har i sitt

nyligen avlämnade remissyttrande bl.a. föreslagit att lärartjänster i teckenspråk och svenska för döva får inrättas vid specialskolorna och vid den gymnasiala utbildningen för döva och hörselskadade i Örebro om erforderligt tjänsteunderlag finns. Frågan bereds för närvarande inom regeringskansliet. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub324 yrkande 2.

När det gäller framställning av samhällsinformation och nyhetsmaterial på videogram vill utskottet peka på att riksdagen vid riksmötet 1985/86 beslöt tillstyrka regeringens förslag att staten skulle ta det ekonomiska huvudansvaret för den framtida videoproduktionen i SDR:s regi (KrU 1985/86:20, rskr. 1985/86:329). Enligt den femåriga investerings- och produktionsplan som Talboks- och punktskriftsbiblioteket redovisade år 1986 skall den del av det höjda statsbidraget som avser investeringar i apparater successivt minska samtidigt som medlen för programproduktion ökar. I SDR:s produktion ingår bl.a. program om s.k. dövkultur samt Videojournalen, som innehåller information om samhällsfrågor, aktualiteter från SDR:s verksamhet o.d. Programmen distribueras till dövföreningar och enskilda döva. Folkbiblioteken har möjlighet att abonnera på programmen. Enligt vad utskottet erfarit har SDR:s videoavdelning och Sveriges televisions Gävle–Dalad istrikt som försöksverksamhet inlett ett samarbete med att sända nyhetsmagasin på teckenspråk. Sändningarna startade hösten 1987 och kan följas varje lördag förmiddag i TV 2.

Utskottet finner med hänvisning till det anförda inte påkallat att riksdagen gör något uttalande. Riksdagen bör därför avslå motion 1986/87:Ub324 yrkande 4.

Djurförsök m.m. i skolan

Enligt motion 1986/87:Ub235 (c) är det viktigt att skolan visar respekt för elevers etiskt grundade avståndstagande från varje form av djurplågeri eller onödigt avlivande av djur. Därför bör åtgärder vidtas för att garantera att elever med etiskt grundade betänkligheter inte skall behöva delta i undervisningsmoment med *djurförsök* som innebär plåga för djur eller som förutsätter att djur avlivas för ändamålet. Även i motion 1986/87:Ub813 (fp) yrkande 2 hemställs, med likartade motiveringar, att elever i skolan skall ha rätt att slippa närvara vid eller delta i djurdissektioner.

Utskottet har tidigare behandlat likartade motionsyrkanden beträffande grundskolan och gymnasieskolan (senast UbU 1986/87:3 s. 9–10). Utskottet har därvid redovisat vilka bestämmelser som finns på området samt SÖ:s specialinformation (Dnr 400-84:1059) i frågan, vilken sänts ut till samtliga skolor, skolstyrelser och länsskolnämnder. Utskottet har kunnat konstatera att området är noga reglerat och att gällande bestämmelser är så utformade att obehagliga upplevelser för eleverna inte skall behöva äga rum. Utskottet har utgått från att lärarens förmåga att bedöma elevernas reaktion i en viss situation inte skall leda till att elever mot sin vilja tvingas bevittna något som de finner stötande. Utskottet har mot denna bakgrund inte varit berett att medverka till att vissa utbildningsmoment i skolan generellt skall anges som frivilliga. Utskottet finner inte heller nu någon anledning att inta annan ståndpunkt.

Utskottet har vid tidigare tillfällen även haft att behandla motionsyrkanden som rör frågan om djurförsök i högskolan och möjligheten att få delta i laborativa alternativ för sådana studerande som av etiska skäl inte vill delta i djurförsök. Utskottet har i sitt betänkande UbU 1986/87:16 (s. 7) redovisat att UHÄ avser att bygga upp en informationsbank i vilken skall ingå uppgifter om såväl utbildningsmoment i vilka djurförsök ingår som alternativ till sådana. Utskottet har erfarit att det även inom SÖ finns intresse för en sådan informationsbank. Utskottet ser med tillfredsställelse på UHÄ:s planer att bygga upp en sådan informationsbank som skulle göra det möjligt för högskolan – och även skolan – att söka och utbyta information om lämpliga, alternativa undervisningsmetoder och läromedel (bl.a. audiovisuella läromedel) som kan ersätta djurförsök och djurdissektioner.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub235 och 1986/87:Ub813 yrkande 2 om djurdissektioner i skolan.

Övriga frågor

I motion 1986/87:Ub228 (s) föreslås att *skolavslutningar* förläggs till lördagar, då flertalet föräldrar är arbetsfria och kan närvara. Därigenom skulle skolavslutningarna i större utsträckning än för närvarande bli något av en festdag för såväl barn som föräldrar.

Även om utskottet kan ha förståelse för syftet med motionärernas förslag, måste konstateras att detta inte är så problemfritt som det kan förefalla. Enligt 5 kap. 25 § och 8 kap. 27 § skolförordningen (1971:235) skall, som en följd av femdagarsveckan, elevernas skolarbete i regel fördelas på veckans fem första vardagar. Skolskjutsorganisationen och skolmåltidsverksamheten är således uppgjord med hänsyn till skolarbete under måndag–fredag. Trafikbolagen har ofta planerat sin verksamhet på ett sådant sätt att fordonsparken inte kan nyttjas för skolskjutsning under lördagar. Vidare har gällande arbetstids- och avlöningsbestämmelser för skolpersonalen som grund att arbetet i skolan fullgörs under veckans fem första dagar. För den händelse arbetet i skolan förläggs till lördag skall särskild lönekompensation utgå till viss skolpersonal.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motion 1986/87:Ub228.

Enligt motion 1986/87:Ub239 (s) är det ur långsiktigt brottsförebyggande synvinkel viktigt att alla barn i skolan får möjligheter att tillägna sig *ett väl utvecklat språk*. Genom ett väl utvecklat språk kan varje individ framföra synpunkter och önskemål och därmed ta till vara sin yttranderätt, vilket i sin tur kan förebygga brott. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Regeringen har uppdragit åt SÖ att utarbeta förslag till ändringar i kursplanen i ämnet svenska i grundskolan. SÖ har i april 1987 överlämnat sitt förslag till ny kursplan till regeringen. Det allvarligaste problemet i svenskundervisningen i grundskolan – att inte alla elever lär sig läsa och skriva tillräckligt bra – har varit en av utgångspunkterna för översynsarbetet. SÖ:s kursplaneförslag bereds för närvarande inom utbildningsdepartementet.

Med hänvisning härtill och till pågående arbete inom SÖ med att utarbeta

diagnostiska prov för kunskapskontroller bl.a. i ämnet svenska föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub239.

Enligt motion 1986/87:Ub243 (m) bör riksdagen uttala att en *timme till förfogande* per vecka bör införas i grundskolan. Förslaget motiveras av att den ordinarie undervisningen i grundskolan avbryts av en mängd olika aktiviteter. Vissa ämnen kan drabbas särskilt hårt. Enligt motionären bör aktiviteter som innebär ett avbrott av undervisningen samlas och förläggas till en särskild timme i veckan.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Timme till förfogande ingår i vissa linjers timplaner i gymnasieskolan med en veckotimme och skall användas för särskilda utbildningsinslag som t.ex. samlevnadsundervisning, studie- och yrkesorientering, olika kulturaktiviteter, studiebesök (10 kap. 31 § skolförordningen). För att finansiera sådana inslag utgår statsbidrag.

Det framgår inte av motionen i vilken utsträckning den extra timresursen i form av en timme till förfogande skall vara lärarledd och om den skall tilldelas varje klass i hela grundskolan. Enligt utskottets mening är det mot denna bakgrund svårt att överblicka konsekvenserna – inte minst de ekonomiska – av förslaget. Utskottet vill i detta sammanhang peka på de möjligheter till speciella aktiviteter som gällande läroplan (Lgr 80) ger i form av tid för s.k. fria aktiviteter. Inslag i form av fria aktiviteter berör inte den timplanebundna undervisningen. Utskottet vill – i likhet med motionären – understryka vikten av att den timplanebundna undervisningstiden i olika ämnen inte utnyttjas för andra ändamål än vad den enligt bestämmelserna i läroplan och skolförordning är avsedd för. Utskottet utgår från att skolstyrelserna följer utvecklingen i detta hänseende. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub243.

I motion 1986/87:Ub244 (s) begärs en översyn och utvärdering av *förstärkningsresursens användning i grundskolan*. Motionärerna pekar på gjorda undersökningar som visar att förstärkningsresursen inte riktas till elever med särskilda behov i den utsträckning som statsmakterna avsett.

Beträffande motionärernas begäran om en översyn och utvärdering av förstärkningsresursens användning vill utskottet erinra om att styrningsberedningen på regeringens uppdrag (Dir. 1987:16) kommer att behandla skolans styrsystem och resursanvändningen. Enligt vad utskottet erfarit görs innevarande läsår (1987/88) – inom ramen för SÖ:s och länsskolnämndernas aktiva tillsyn – en särskild granskning av stödet till elever med svårigheter. Utskottet vill vidare peka på att ett forskningsprojekt om decentraliseringen i skolan pågår i vilket bl.a. statsvetenskapliga institutionen vid universitetet i Lund deltar. I en nyligen publicerad rapport, Förstärkningsresurser och arbetsenheter, några aspekter på implementering i en decentraliserad skolorganisation, redovisas bl.a. en enkät till landets kommuner om förstärkningsresursens fördelning. En jämförelse görs därvid med de i motionen angivna undersökningarna från början av 1980-talet om förstärkningsresursens användning. Jämförelsen visar att förstärkningsresursen nu fördelas efter behov i högre grad än tidigare – en ökning från 9 % läsåret 1979/80 till 42 % läsåret 1985/86.

Med hänvisning till pågående beredningsarbete beträffande statens styrning på skolområdet och till vad som i övrigt anförts avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub244.

I motion 1986/87:Ub249 (s), delvis, framhålls att skolan kan spela en viktig roll när det gäller att öka kunskapen hos eleverna om barns uppväxtförhållanden, liksom för att förbereda eleverna inför ett framtida *föräldraskap*. Skolan bör göra en insats på detta område, vilket riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

Utskottet vill erinra om att det på grundskolans högstadium anordnas undervisning i barnkunskap under en veckotimme (ca 37 undervisningstimmar). Vidare förekommer både i grundskolan och gymnasieskolan samlevnadsundervisning enligt särskilda centralt fastställda riktlinjer. För undervisningen i samlevnadsfrågor har SÖ till lärarnas hjälp gett ut ett särskilt servicematerial.

Med hänvisning till vad som redovisats föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub249.

Enligt 6 kap. 28 § andra stycket skolförordningen (1971:235) får läraren *utvisa elev från lärorummet* för högst återstoden av pågående lektion eller låta eleven under uppsikt stanna i skolan högst en timme efter skoldagens slut. I motion 1986/87:Ub256 (s) anses att "eftersittning" kan missbrukas, särskilt med tanke på att det inte finns någon möjlighet att överpröva beslutet. Motionären anser att skolförordningen bör kompletteras i detta avseende.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Då lärare vidtar åtgärd enligt nämnda bestämmelse är det i en akut situation, när läraren t.ex bedömer att eleven allvarligt stör den pågående lektionen. Det är inte praktiskt möjligt att bygga upp ett system för att i efterhand överpröva beslut av detta slag. Motionen avstyrks.

I motion 1986/87:Ub277 begärs att regeringen utfärdar en förordning med innebörd att kommun, som t.o.m. september månads utgång anställer lärare, skall ge *ersättning åt kommun* varifrån läraren kommer med belopp motsvarande kommunens kostnad för lön m.m. fr.o.m. den 1 juli intill den dag läraren anställs, dock längst till höstterminens början.

Den i motionen aktualiserade frågan övervägs enligt vad utskottet erfarit för närvarande inom regeringskansliet med anledning av skolförfattningsutredningens betänkande (SOU 1986:10–11) Enklare skolförfattningar. Pågående beredningsarbete bör avvaktas. Med hänvisning härtill avstyrks motion 1986/87:Ub277.

Enligt motion 1986/87:Ub308 (fp) bör *lärare i maskinskrivning* i grundskolan få möjlighet att kombinera maskinskrivning med annat ämne, t.ex. datalära där också ord- och textbehandling ingår. Många maskinskrivningslärare säges på egen hand ha skaffat sig ämnesteoretisk kompetens i ytterligare ett ämne utöver maskinskrivning.

Riksdagens beslut våren 1985 om ny lärarutbildning för grundskolan medför bl.a. att tjänstesystemet för lärarna i grundskolan skall ses över och anpassas till den nya utbildningens uppläggning och innehåll. Ställning

kommer då att tas till dels tjänstesystemet i stort, dels hur de enskilda lärartjänsterna skall vara utformade. I det sammanhanget kan här aktuellt yrkande om maskinskrivningslärare komma att övervägas. Med hänvisning till vad som anförts föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub308.

I motion 1986/87:Ub339 (m) yrkande 1 föreslås att *benämningen grundskola* ändras till folkskola och att yrkestiteln folkskollärare återinförs.

Enligt utskottets mening bör beslutet att benämna den obligatoriska skolan grundskolan ligga fast. Motion 1986/87:Ub339 yrkande 1 avstyrks.

Hemställan

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *tillämpningsföreskrifter till arbetsmiljölagen*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub241 yrkande 4, 1986/87:Ub349, 1986/87:Ub354 och 1986/87:Ub827 yrkande 10,

2. beträffande *ämnet bild*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub822,

3. beträffande *undervisning i filmkunskap*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub210,

4. beträffande *översyn av möjligheterna till mer praktiska moment för vissa elever i grundskolan*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub206,

5. beträffande *anpassad studiegång*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub281 yrkande 2 e och 1986/87:Ub812 yrkande 12,

6. beträffande *möjlighet att påbörja lärlingsutbildning efter årskurs 8 i grundskolan*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub812 yrkande 11,

7. beträffande *återinförande av rätten att bevilja skolgångsbefrielse*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub812 yrkande 13,

8. beträffande *återinförande av huvudlärar- och institutionsföreståndarskap*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub343,

9. beträffande *kvinnliga skolledare*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub815 yrkande 1,

10. beträffande *en jämställdhetsansvarig vid varje länsskolnämnd*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub815 yrkande 2,

11. beträffande *utbildning av lärare i teckenspråk*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub295 yrkande 1,

12. beträffande *teckenspråk som obligatoriskt skolämne*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub295 yrkande 2,

13. beträffande *undervisning i teckenspråk för vuxna*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub295 yrkande 3,

14. beträffande *undervisningen i specialskolorna av döva lärare*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub324 yrkande 2,

15. beträffande *samhällsinformation och nyhetsmaterial på videogram*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub324 yrkande 4.

16. beträffande *djurförsök m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub235 och 1986/87:Ub813 yrkande 2,

17. beträffande *skolavslutningar på lördagar*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub228,

18. beträffande *vissa åtgärder av brottsförebyggande slag*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub239,

19. beträffande *timme till förfogande i grundskolan*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub243,

20. beträffande *förstärkningsresursens användning i grundskolan*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub244,

21. beträffande *förberedelser inför föräldraskap*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub249,

22. beträffande *utvisning från lärorummet*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub256,

23. beträffande *viss ersättning åt kommun*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub277,

24. beträffande *lärare i maskinskrivning*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub308,

25. beträffande *benämningen grundskolan m.m.*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub339 yrkande 1.

Stockholm den 26 november 1987

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Helge Hagberg (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Ylva Annerstedt (fp), Ingvar Johnsson (s), Göran Allmér (m), Barbro Nilsson (s), Margareta Hemmingsson (s), Birger Hagård (m), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk), Kristina Svensson (s), Kerstin Keen (fp) och Marianne Andersson (c).

Reservationer

1. Tillämpningsföreskrifter till arbetsmiljölagen (mom. 1)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Regeringen har" och på s. 5 slutar med "och 1986/87:Ub827 yrkande 10" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att frågan om elevernas formella möjligheter att medverka i skyddsarbetet enligt arbetsmiljölagen måste lösas snarast. Svenska kommunförbundets rekommendation följs säkert i många kommuner, men enligt uttalanden från elevhåll finns det å andra sidan kommuner där elevinflytandet i arbetsmiljöfrågor är ringa. Arbetsmiljölagen bör sålunda ändras så att

elevernas medverkan i miljö- och skyddsarbetet i skolan garanteras. Utskottet vill därvid peka på det underlag för en författningsmässig ändring av arbetsmiljölagen som SÖ på uppdrag av regeringen avgivit redan år 1980 (Elevernas medverkan i arbetet med skolans arbetsmiljö, dnr S 78:461). I anslutning till en ändring av arbetsmiljölagen bör SÖ utkomma med allmänna råd om lagens praktiska tillämpning i skolan.

Vad utskottet nu anfört om elevernas formella möjligheter att medverka i skolans skydds- och miljöarbete bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub354 och med anledning av motionerna 1986/87:Ub241 yrkande 4, 1986/87:Ub349 och 1986/87:Ub827 yrkande 10 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *tillämpningsföreskrifter till arbetsmiljölagen*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub354 och med anledning av motionerna 1986/87:Ub241 yrkande 4, 1986/87:Ub349 och 1986/87:Ub827 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

2. Tillämpningsföreskrifter till arbetsmiljölagen (mom. 1)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Regeringen har" och på s. 5 slutar med "och 1986/87:Ub827 yrkande 10" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att arbetsmiljöproblemen i skolan är allvarliga och akuta. Dagligen ges i våra massmedier exempel på undermåliga skollokaler, buller och stress i korridorer och i matsalar, bristfälliga säkerhetsanordningar i verkstadslokaler etc. Åtgärder måste snarast vidtas för att förbättra rådande förhållanden. På sikt är det dock väsentligt att det huvudsakliga arbetet med miljöfrågorna – även ur psykisk och social synvinkel – bedrivs i förebyggande syfte. En förutsättning för att en sådan verksamhet skall bli framgångsrik är att eleverna engageras och får medverka såväl i det praktiska som formella skyddsarbetet i skolan. Regeringen bör mot denna bakgrund snarast komma med ett förslag om riktlinjer för elevernas medverkan i skolans skydds- och miljöarbete. Sådana riktlinjer bör även omfatta elever på låg- och mellanstadierna.

Vad utskottet nu anfört om riktlinjer för skolans skydds- och miljöarbete bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub241 yrkande 4 och med anledning av motionerna 1986/87:Ub349, 1986/87:Ub354 och 1986/87:Ub827 yrkande 10 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *tillämpningsföreskrifter till arbetsmiljölagen*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub241 yrkande 4 och med anledning av motionerna 1986/87:Ub349, 1986/87:Ub354 och 1986/87:Ub827 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

3. Översyn av möjligheterna till mer praktiska moment för vissa elever i grundskolan (mom. 4)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "För närvarande" och på s. 7 slutar med "motion 1986/87:Ub206 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att dubbelt tillval är en lämplig åtgärd i syfte att ge elever som har svårigheter med teoretiska studier en mera meningsfull undervisning i grundskolan. Den ovan nämnda försöksverksamheten med dubbelt tillval bör därför utökas. Regeringen bör sålunda fatta beslut om att de kommuner som så önskar får delta i försöksverksamhet med dubbelt tillval t.o.m. läsåret 1990/91. SÖ bör tillsammans med länsskolnämnderna – inom ramen för den aktiva tillsynen – utvärdera försöksverksamheten. Vad utskottet nu anfört om dubbelt tillval i syfte att ge nyssnämnda elever en mera meningsfull undervisning bör riksdagen med anledning av motion 1986/87:Ub206 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

4. beträffande *översyn av möjligheterna till mer praktiska moment för vissa elever i grundskolan*
att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Ub206 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

4. Anpassad studiegång (mom. 5)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet är av den uppfattningen att anpassad studiegång som bestäms i samråd med elev och föräldrar och som är noggrant planerad är en lämplig åtgärd i grundskolan. Den har till syfte att ge skoltrötta elever möjlighet att få en meningsfull sysselsättning utanför den vanliga skolmiljön. Efter ett sådant skoluppehåll kan det kännas lättare för dessa elever att återuppta studierna. I så stor utsträckning som möjligt bör anpassad studiegång för enskilda elever kopplas samman med skolans övriga verksamhet beträffande praktisk arbetslivsorientering (PRAO). Riksdagen bör som sin mening ge regeringen detta till känna.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *anpassad studiegång*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub812 yrkande 12 och med avslag på motion 1986/87:Ub281 yrkande 2 e som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att anpasssad studiegång är en åtgärd som inte är förenlig med målsättningen om "en skola för alla". Det är enligt utskottets uppfattning inom skolans ram som elevproblemen bäst kan hanteras – inte utanför skolan. En del av skolans totala resurser har ett klart syfte att stödja elever med svårigheter av olika slag. Förstärkningsresursen bör sålunda användas i förebyggande syfte och koncentreras till skolans lägre stadier. Anpassad studiegång är i linje med detta synsätt inte en lämplig åtgärd i det obligatoriska skolväsendet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *anpassad studiegång*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub281 yrkande 2 e och med avslag på motion 1986/87:Ub812 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

6. Möjlighet att påbörja lärlingsutbildning efter årskurs 8 i grundskolan och återinförande av rätten att bevilja skolgångsbefrielse (mom. 6–7)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet erinrar" och på s. 8 slutar med "motion 1986/87:Ub812 avstyrks" bort ha följande lydelse:

För elever som har svårigheter i skolarbetet kan det vara fördelaktigt att få kombinera skolarbetet med visst arbete utanför skolan. Möjlighet att få börja en förlängd lärlingsutbildning efter årskurs 8 bör därför finnas. Om de åtgärder som kan komma i fråga för att hjälpa elever med skolsvårigheter misslyckas, bör som en sista utväg möjligheten till skolgångsbefrielse finnas. I det fall skolgångsbefrielse tillgrips måste dock skolmyndigheterna inom ramen för uppföljningsansvaret söka ge eleven en annan meningsfull sysselsättning. Vägarna tillbaka till utbildning måste också hållas öppna. Kompletteringsundervisningen måste således tillhandahållas dem som behöver förbättra förkunskaper inför inträdet i gymnasieskolan. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att momenten 6 och 7 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *möjlighet att påbörja lärlingsutbildning efter årskurs 8 i grundskolan*,

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub812 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande *återinförande av rätten att bevilja skolgångsbefrielse* att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub812 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. En jämställdhetsansvarig vid varje länsskolnämnd (mom. 10)

Ylva Annerstedt och Kerstin Keen (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet kan" och slutar med "samma motion" bort ha följande lydelse:

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat frågor som avser skolans medverkan i arbetet för jämställdhet mellan kvinnor och män. Utskottet har därvid bl.a. hänvisat till läroplanens formuleringar.

Trots detta förefaller det som om intresset för jämställdhetsfrågorna i skolan mattats. Detta är naturligtvis inte fallet överallt. Utskottet anser dock att det vore till fördel för jämställdhetsarbetet om varje länsskolnämnd inom sig utsåg en jämställdhetsansvarig, som kunde ge de lokala skolmyndigheterna stöd och råd i jämställdhetsarbetet.

Självfallet skall jämställdhetssträvandena genomsyra arbetet för all personal vid nämnden. Att en person ges det totala ansvaret innebär dock att någon också får överblick över de samlade insatserna i länet och också ser var ytterligare initiativ kan behövas. Vad utskottet nu anfört om jämställdhetsfrågorna i skolan bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub815 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 10 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

10. beträffande *en jämställdhetsansvarig vid varje länsskolnämnd* att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub815 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

Särskilt yttrande

Återinförande av huvudlärar- och institutionsföreståndarskap (mom. 8)

Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m) och Kerstin Keen (fp) anför:

De farhågor för ämnesinstitutionerna som motion 1986/87:Ub343 redovisar finner vi värda att uppmärksamma. De kostnader som sammanhänger med ett återinförande av huvudlärare och institutionsföreståndare är emellertid inte klarlagda. Vi avser därför återkomma i frågan.

gotab Stockholm 1987 13723